

Пополітов Данило, бакалавр

ФОРМУВАННЯ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АЛЮЗІЇ ЯК ДЖЕРЕЛА ІМПЛІЦИТНОЇ ОЦІНКИ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ

Упродовж останніх десятиліть у літературознавстві спостерігається посилення інтересу до вивчення прагматичного боку мови, зростання кількості наукових розвідок, присвячених прагмалінгвістиці, що вивчає ті мовні засоби, їхні особливості та ті закономірності мовлення, що їх використовують для впливу на психіку та поведінку людей.

Під імпліцитною розуміють ту інформацію, яку автор повідомлення має на увазі, висловлює опосередковано. Вона є прихованою, проте сприймається реципієнтом повідомлення. Адресант прямо не повідомляє про свої інтенції, він лише натякає, викликаючи при цьому в адресата певні асоціації, орієнтуючи його на необхідні причинно-наслідкові зв'язки.

Імпліцитна інформація - це невідповідність сказаного (написаного) та почутого (прочитаного), тому діяльність реципієнта і включає не лише розшифрування знаків, а й численні висновки, які він робить на основі підтексту та власних фонових знань.

Для повного розуміння і правильного сприйняття змісту повідомлення адресант і адресат повинні мати спільну ментальну репрезентацію картини світу.

Дослідження лексичних, семантичних і структурних одиниць комунікації, яка включає лексичні мовні одиниці, що актуалізуються в мовленні, та мовленеві пропозиції у вигляді мовленнєвих актів, неодмінно пов'язане з вивченням не лише того, що експлікується в дискурсі, маніфестуючи універсально-оцінні стратегії, а й того, що в ньому імплікується. Як відомо, імплікація є прихованим, своєрідним смисловим тлом комунікації, що ре-презентує преферентно-оціночні стратегії дискурсу.

Однією з найхарактерніших ознак дискурсу є його імпліцитний характер, що виявляється в тому, що під час номінації подій реальної дійсності деякі елементи денотату не дістають експліцитного вираження у складі мовленнєвого висловлення. Будь-яке висловлення в більшості випадків містить низку імпліцитних моментів, які є його неминучою органічною властивістю.

Проблему імпліцитності було поставлено на порядок денний у мовознавстві у зв'язку з усвідомленням того, що "ми витягаємо з окремого висловлення значно більше інформації, ніж міститься в ньому як у мовному утворенні" [2:206]. Аналіз прямих і непрямих способів відображення реальної дійсності безпосередньо пов'язаний із вивченням "прихованих, імпліцитних категорій, існування яких у мові є одним із проявів асиметрії відносин між одиницями плану змісту та одиницями плану вираження" [1:3]. Імпліцитний характер висловлення є віддзеркаленням асиметрії форми і змісту, невідповідності категорій мови і форм мислення, що відзначається в цілій низці фундаментальних досліджень.

Такі дослідження дали змогу лінгвістам виокремити основні ознаки імпліцитності: ситуативність, альтернативність у доборі мовних засобів, модальність, компресію та рівневу інтеграцію, під якою слід розуміти позначення одного й того самого елемента ситуації мовними одиницями різних рівнів.

Вивчення імпліцитних смислових категорій і форм їхнього виявлення нерозривно пов'язане з дослідженням змістовного боку висловлення, зі встановленням специфічних особливостей номінації конкретної мови.

Термін "імплікація", як відомо, запозичений із логіки. Але імплікація реальна, що функціонує в природній комунікації, об'єднує значно ширше коло концептуальних залежностей, ніж те, яке передбачене для неї логікою. Головна відмінність полягає в тому, що реальна імплікація базується на знанні світу і являє собою розумові констатації дійсних і уявних зв'язків між ситуаціями у світі. Реальним імплікаціям притаманна не стільки істинність/неправдивість імплікатора та імпліката, скільки їхня наявність/відсутність і характер зв'язку між тими станами справ, з якими співвіднесено імплікатор та імплікат.

У реальній імплікації одна й та сама інформація не дублюється і не перефразовується. Навпаки, в ній виробляються ще й нові відношення, оскільки вона вимагає, щоб імплікатор не був референційно рівнозначний імплікатору, а давав би ще значущий приріст інформації про стан справ у реальному, описуваному світі.

Отже, імплікація як реальне розумове й лінгвістичне явище не являє собою суворі логічні відносини причини й наслідку, не пов'язується зі встановленням істинного (у логічному розумінні терміна) значення висловлення. Суб'єктом логічної імплікації є комуніканти. Цей факт зумовлює прагматичний характер лінгвістичної імплікації, її інтенціональність і когнітивно-контекстуальну залежність.

Список використаних джерел:

1. Ерліхман А. М. Типологія імпліцитності. Івано-Франківськ: Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер.: Філологічна. 2010. Вип. 15. С. 105–111.

2. Іванишин Н. Я. Ознаки імпліцитності як мовної категорії. Лінгвістичні студії: зб. наукових праць. Донецький нац. ун-т. Донецьк: ДонНУ, 2011. Вип. 22. С. 12–17.5.

Під керівництвом: доц. каф. КТР, СіГН, Н.В. Ротової